

Nr 33.

Ankom till riksdagens kansli den 31 mars 1927 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk.

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln punkten 96, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk beräkna för budgetåret 1927—1928 ett belopp av 400,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 18 februari 1927 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 157, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att, för utlämnande under 1928 — i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder — av statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk, för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 400,000 kronor, därav intill 100,000 kronor må användas till utlämnande av statsbidrag till betesförbättring.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet.

Vid 1926 års riksdag väcktes två likalydande motioner, I:149 och II:132, angående bidrag utan återbetalningsskyldighet till understöd av mindre odlingsföretag. Under återopande av en utförlig motivering hemställdes i motionerna, att riksdagen ville dels för budgetåret 1926—1927, utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit i nionde huvudtiteln, punkten 59, anvisa ytterligare 500,000 kronor till åtgärder under kalenderåret 1926 för höjande av det mindre jordbruket, d. v. s. sammanlagt 800,000 kronor; dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att av sagda anslag använda ett belopp av 550,000 kronor för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med i motiveringen framlagt förslag, av bidrag utan återbetalningsskyldighet till understöd av mindre odlingsföretag.

I sitt utlåtande den 23 februari 1926, nr 15, punkten 23, anförde jordbruksutskottet följande.

»Rådande depression på åtskilliga näringslivets områden i förening med folkmängdens tillväxt och minskade emigrationsmöjligheter gör det jämväl

enligt utskottets mening alltmer angeläget att inom landet söka bereda ökade utkomsttillfällen. Såsom ett betydelsefullt led i dessa statens strävanden anser utskottet ock i likhet med motionärerna böra ingå ett kraftigt främjande av nyodlingsverksamheten. Utskottet har heller icke kunnat undgå att tilltalas av det i motionerna I: 149 och II: 132 i sådant syfte framkomna uppslaget, vilket synes utskottet värt allt beaktande. Då emellertid utskottet icke äger möjlighet att endast på grundvalen av vad i motionerna anförts bilda sig en bestämd ståndpunkt rörande det lämpligaste sättet för frågans lösning, anser utskottet erforderligt, att frågan göres till föremål för utredning. Denna synes utskottet lämpligen kunna ske i samband med den utredning, som igångsatts i anledning av riksdagens skrivelse nr 150 förlidet år med begäran om utredning, huruvida och på vad sätt kolonisation å odlingsbar jord kunde genom statliga åtgärder åvägabringas inom landet i vidare utsträckning än vad för närvarande vore fallet.»

Med bifall till jordbruksutskottets i ämnet gjorda hemställan anhöll riksdagen i skrivelse den 9 mars 1926, nr 75, under punkten 22, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande lämpligaste sättet för vinnande av det i motionerna angivna syftet samt för 1927 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Den 19 mars 1926 anbefalldes Kungl. Maj:t de den 6 juni 1925 tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning av frågan om ytterligare åtgärder för främjande av kolonisationen å mark i enskild ägo (1925 års kolonisationssakkunniga) att verkställa den av riksdagen sålunda begärda utredningen och därmed till Kungl. Maj:t inkomma inom sådan tid, att ärendet kunde föreläggas 1927 års riksdag.

Med anledning härav hava 1925 års kolonisationssakkunniga den 18 oktober 1926 avgivit utlåtande med förslag angående statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk.

Yttranden i ärendet hava avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen och rikets samtliga hushållningssällskap.

Kungl. Maj:ts förevarande framställning, som bygger på de sakkunnigas förslag, avser att genom statsbidrag utan återbetalningsskyldighet befördra nyodling och betesförbättring å vissa mindre jordbruk.

Vad angår de föreslagna särskilda bestämmelserna för reglering av den ifrågasatta understödsverksamheten må framhållas följande.

Enligt förslaget skulle statens bidrag avse att åstadkomma förbättring och ändamålsenlig utveckling av sådana ofullständiga jordbruk, som på grund av ringa areal åker eller kultiverad betesmark icke gäve respektive brukare erforderlig utkomst av jordbruket. Sålunda skulle statsbidrag, i den mån tillgängligt anslag det medgäve, utlämnas i närmare stadgad ordning för att befrämja uppodling till åker av härför lämplig odlingsbar jord (*nyodlingsbidrag*) eller för att befördra rationell beteskultur å icke odlad jord (*betesförbättringsbidrag*). Såsom förutsättning för bidrags erhållande skulle gälla, att förutvarande areal åker jämte den till uppodling till åker medelst bidraget ifrågasatta arealen icke överstege tio hektar; att jordbruket

icke brukades gemensamt med annat jordbruk av den storlek, att de gemensamt brukade jordbrukens tillhopalagda areal av sådan jord som nyss nämnts överstege tio hektar; att lån eller bidrag av allmänna medel icke i annan ordning beviljats för ifrågavarande nyodling eller betesförbättring samt att bidragssökande vinnlagt sig om nöjaktig skötsel av sitt jordbruk. Nyodlingsbidrag och betesförbättringsbidrag skulle beviljas den, som brukade fastigheten, oberoende av om han vore dess ägare eller ej och, i sistnämnda fallet, oberoende av brukningstidens längd. Slutligen skulle bidrag i allmänhet ej beviljas innehavare eller brukare av sådant jordbruk, som veterligen inom en nära framtid komme att upphöra att vara självständig brukningsdel av den art, varom här vore fråga.

Företrädesrätt till bidrag skulle givas den, som för sin bärgning vore mest i behov av vidgad areal åker eller kultiverad betesmark, så och den, som på grund av svag ekonomi eller av andra orsaker hade större svårigheter att upptaga lån ur nyodlingsfonderna och med hänsyn härtill eller av andra anledningar vore i mera trängande behov av statsbidrag för ändamålet.

Beträffande bidragets storlek innebär förslaget, att nyodlingsbidrag må kunna uppgå till högst hälften av den beräknade kostnaden, dock icke till mer än 250 kronor för hektar av den jord, som vore avsedd att nyodlas. Betesförbättringsbidrag skulle få utgå till likaledes hälften av den beräknade kostnaden, dock icke till mer än 125 kronor för hektar. Bidragstagare skulle icke få beviljas nyodlings- och betesförbättringsbidrag till högre belopp än tillhopa 500 kronor; dock kunde fastighetens brukare, utan hinder av att sådant bidrag redan åtnjutits för fastigheten, kunna ånyo beviljas bidrag, för så vitt för tidigare bidrag föreskrivna arbeten blivit, i vad på honom berodde, utförda samt de allmänna förutsättningarna för bidrags erhållande fortfarande vore för handen.

I fråga om den kostnad, som skall ligga till grund för bidrags beräkning, avser förslaget att i kostnaden för nyodling finge inräknas kostnaden såväl för själva odlingsarbetet som för den härför erforderliga dikningen, däri jämväl inbegripet mera omfattande upprensningar eller fördjupningar av avloppsdikey. Däremot finge i kostnaden ej inräknas sådan dikning eller vattenavledning, vartill lån eller bidrag av statsmedel förut utgått. I kostnaden för betesförbättring finge inräknas sådan röjning, som skedde genom upprotning av växande träd och buskar, dikning, planering, kalkning och grundgödsling samt fröanskaffning och stängseluppsättning, i den mån dessa åtgärder erfordrades för ändamålet och lån eller bidrag av statsmedel icke på annat sätt härför utgått.

Ansökan om bidrag skulle, åtföljd av vissa angivna förrättningshandlingar ingivas till vederbörande hushållningssällskap. Förrättningshandlingarna skulle då fråga vore om odlingsföretag omfatta jämväl karta dock endast i fall där detta för företagets bedömande och kontroll kunde befinnas vara av nöden. I regel syntes därvid en kartskick av enkel beskaffenhet vara

till fyllest. Hushållningssällskap, som önskade erhålla statsanslag för utlämnande av bidrag, skulle till lantbruksstyrelsen därom ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning, och skulle det åligga lantbruksstyrelsen att med eget utlåtande överlämna ansökningarna till Kungl. Maj:t. Statsanslag, som Kungl. Maj:t beviljat hushållningssällskap, skulle få lyftas i statskontoret mot avlämnande av förbindelse från sällskapet att dels använda statsanslaget för utlämnande av bidrag enligt härför gällande föreskrifter dels ock under vissa förutsättningar återbetala statsanslaget eller del därav.

Enligt förslaget skulle, innan någon del av beviljat bidrag finge utbetalas, kontrakt upprättas mellan det bidragsbeviljande hushållningssällskapet och bidragstagaren samt i kontraktet bestämmelser i — bland annat — följande avseenden intagas, nämligen angående a) arten och omfattningen av samt den beräknade kostnaden för företaget, b) den tid, då varje arbete skulle vara fullbordat, samt c) bidragets storlek ävensom tid och ordning för bidragets utbekommande. I sistnämnda hänseende borde därvid avtalas, att bidraget skulle utbetalas i av sällskapet fastställda terminer, i den mån föreskrivet arbete vederbörligen utförts och avsynats av jordbrukskonsulent, vandringsrättare eller annan person, som sällskapet därtill utsåge. Därjämte skulle vederbörande bidragstagare tillförbindas att underhålla de utförda odlings- och betesförbättringsarbetena.

Med avseende å ordningen för bidrags utbetalande förutsätter departementschefen, att föreskrifterna härom så tillämpas, att å ena sidan bidragstagares berättigade intresse att utfå medel för verkställt arbete ej onödigtvis eftersättes men å andra sidan utbetalningsterminerna bestämmas med hänsyn till angelägenheten att förebygga täta utbetalningar av småbelopp med åtföljande fördyrande synekostnader.

Slutligen innefattar förslaget vissa föreskrifter angående kontroll över verksamheten samt eventuell återbetalning av statsanslag.

Sedan riksdagen fattat beslut i anledning av förevarande förslag, har departementschefen ansett det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga författningsbestämmelser i ämnet.

Utskottet.

Utskottet har redan i sitt ovanberörda av riksdagen godkända utlåtande framhållit betydelsen av nyodlingsverksamhetens främjande genom statens medverkan i den riktning som Kungl. Maj:ts förevarande framställning avser. Då utskottet därjämte funnit de i förevarande proposition framlagda grunderna för bedrivande av den ifrågavarande understödsverksamheten, vilken jämväl avser betesförbättringsåtgärder, ägnade att på ett praktiskt och ändamålsenligt sätt befordra det därmed avsedda syftet, får utskottet, som icke heller har något att erinra mot det för ändamålet ifråga för budgetåret 1927—1928 beräknade anslagsbeloppet, förorda Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för utlämnande under 1928 — i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder — av statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk, för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 400,000 kronor, därav intill 100,000 kronor må användas till utlämnande av statsbidrag till betesförbättring.

Stockholm den 31 mars 1927.

På jordbruksutskottets vägnar:

O. NILSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar Nilsson i Kabbarp, *Boberg*, *Sjöblom*, *Tjällgren*, *Gabrielson*, *Andersson* i Fältenborg, *Eriksson* i Ljusdal och *Valfrid Eriksson*; samt

från andra kammaren: herrar Nilsson i Tånga, *Olsson* i Broberg, *Johansson* i Uppmälby, *Pettersson* i Bjälbo, *Carlström*, *Andersson* i Grimbo, *Olsson* i Rödningsberg och *Adler*.
